

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kulturmiljöenheten
Thomas Engel
0521-60 55 02
thomas.engel@o.lst.se

Ödeborgs, L2050

BESLUT
2006-05-15

Diarienummer
432-42982-2001

Sida
1(4)

Delg.kv.

hoz (kulturhistorisk v)
A 176 (museum)

Byggnadsminnesförklaring av Fornsalen i Ödeborg Ödeborgs socken, Färgelanda kommun, Dalsland

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950), Fornsalen på Brattefors 1:10, Ödeborgs socken och Färgelanda kommun för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. *Byggnaden får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.*
2. *Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme.*
3. *Ingrepp i eller ändring av den äldre fasta inredningen får inte göras i utställningshallen eller vaktmästarbostaden.*
4. *Byggnaden ska underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten ska utföras med sådana material och metoder att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Samråd ska ske med Länsstyrelsen innan vårdarbeten påbörjas.*
5. *Skyddsområdet ska hållas i ett sådant skick att dess karaktär och utseende inte förvanskas. Området får inte ytterligare bebyggas. Samråd ska ske med Länsstyrelsen innan förändringar i form av trädfallning eller omläggning av eventuella gångvägar och liknande påbörjas.*

Redogörelse för ärendet

Södra Valbo Hembygdsförening ansökte under 2001 om att Länsstyrelsen skulle ta upp frågan om att byggnadsminnesförklara Fornsalen. Ärendet remitterades till Regionmuseum Västra Götaland och Färgelanda kommun. Kommunen ställde sig positiv till en byggnadsminnesförklaring i sitt yttrande och påpekade att området omfattas av en detaljplan, fastställd 1968-10-04. Kommunen framhöll problemet med den befintliga tillfartsvägens kvalitet som starkt begränsar tillgängligheten till Fornsalen. Vid senare möte på

06-05-18 Beslut: Kunsk
Grippe från KPL = BM-veg. A.16/jh

plats har kommunen visat intresse för en lösning som bevarar Fornsalen i sin nuvarande utformning och ger utrymme för utställningar och liknande i en närbelägen byggnad.

Regionmuseum Västra Götaland har i den kulturhistoriska utredning som museet framställt, angående Ödeborgs fornsal, framhållit att en byggnadsminnesförklaring är väl motiverad.

Historik och beskrivning

Under andra halvan av 1800-talet skapades en rad regionala fornminnes- och museiföreningar i den nationella anda som rådde. Dals Fornminnesförening bildades 1874 och man samlade in en mängd föremål, men något museum kom aldrig till stånd. Tyvärr förstördes nästan hela föremålsamlingen vid stadsbranden i Åmål 1901.

I olika konstellationer fortsatte dock arbetet med att skapa ett Dalslands museum under början av 1900-talet. Detta resulterade så småningom i att Dalslands fornsal, senare Ödeborgs fornsal, stod klar 1913.

Fornsalen är byggd mitt i ett större gravfält från yngre järnålder i ett markant höjdläge. Den har drag av fornnordisk vikingahall såsom den uppfattades på 1910-talet. Fasaderna är timrade av rundtimmer med utskjutande knutar. I takfallen, som täcks av röda betongpannor, finns låga takkupor. Fasaderna är idag tjärade men visar även spår av Falu rödfärg. Entrén i sydvästra gaveln går via en mindre timrad förstuga. På byggnadens motsatta gavel, under ett utskjutande tak, finns en trappa till andra våningen, där vaktmästaren tidigare hade en liten lägenhet. Idag används den som förråd.

Byggnadens interiör består av ett enda stort rum, öppet till nocken, förutom den del där den före detta vaktmästarbostaden är belägen. Ytskikten domineras av omålat trä och rummet är längsdelat av en lägre vägg med tre tvärställda skärmväggar.

Fornsalen har i huvudsak bevarat sitt ursprungliga utseende och de utvändiga förändringar som gjorts, i form av nytt takmaterial och borttagande av drakhuvudprydnad, kan återställas vid lämpligt tillfälle.

Motivering

Enligt 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950) får Länsstyrelsen förklara en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde för byggnadsminne.

Fornsalen i Ödeborg är kulturhistoriskt värdefull utifrån en lång rad kriterier. Den speglar bland annat arkitekturhistoria, samhällshistoria och socialhistoria. Upplevelsevärden knutna till tradition, identitet och kontinuitet är

stor autenticitet och pedagogisk tydlighet. I ett nationellt perspektiv är den sällsynt i sin kategori.

Fornsalen berättar på ett lokalt plan om den nationella anda som rådde decennierna kring sekelskiftet 1900 och som resulterade i projekt som Skansen, Nordiska museet, läns museernas framväxt och skapandet av hembygdsrörelsen.

Länsstyrelsen bedömer att Fornsalen i Ödeborg är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten, se bilagan formulär O2.

Upplysningar

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhåll av byggnader, anläggningar och det kringliggande området.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § av lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950), lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen får ställa villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen.

I detta ärende har landshövding Göte Bernhardsson beslutat och 1:e antikvarie Thomas Engel varit föredragande. I beslutet har även länsantikvarie Jan-Gunnar Lindgren och länsjurist Helena Lennernäs deltagit.

Göte Bernhardsson

Thomas Engel

Bilagor

Karta med byggnadsminnets skyddsområde. Bil 1
Hur man överklagar

Kopia

Riksantikvarieämbetet
Regionmuseum Västra Götaland
Färgelanda kommun
Samhällsbyggnadsenheten
BM-pärm

Laga kraftbevis till:
Riksantikvarieämbetet
Länsstyrelsen, DRK, Samhällsbyggnadsenheten, Mariestad + ev. kartbilaga
Lantmäterimyndigheten

Bilaga 1.

Karta med byggnadsminnets skyddsområde som omfattas av skyddsföreskrifter. Skyddsområdet markerat med rött.

